

ชื่อวิทยานิพนธ์ : ศึกษาวิปัสสนาภาวนาตามแนวของพระครูภาวนานุศาสน์
(แป้น ธรรมโร)

ผู้วิจัย : พระครูนิวริฐธรรมานุกุต (เสถียร ถาวโร)

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: พระมหาสมพาน ชาคโร, ดร., ศน.บ., ศน.ม., Ph.D., (Pali & Buddhist Studies)

: พระพรหมอธิการเวียง กิตติวัฒน์, ดร., พธ.บ., M.A. (Pali Literatur), Ph.D. (Pali & Buddhist Studies)

วันสำเร็จการศึกษา: ๑ เมษายน ๒๕๕๙

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาวิปัสสนาภาวนาตามแนวของพระครูภาวนานุศาสน์ (แป้นธรรมโร) มีวัตถุประสงค์เพื่อ (๑) ศึกษาหลักการและวิธีการปฏิบัติวิปัสสนาในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท (๒) ศึกษารูปแบบและวิธีปฏิบัติวิปัสสนาในประเทศไทย (๓) ศึกษารูปแบบการสอนและวิธีปฏิบัติวิปัสสนาของพระครูภาวนานุศาสน์ (แป้น ธรรมโร)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) ผลการวิจัยพบว่า

๑. หลักในการปฏิบัติวิปัสสนาในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท คือแนวทางในการปฏิบัติวิปัสสนาตามหลักสติปัฏฐาน ๔ อันประกอบด้วย (๑) การกำหนดพิจารณาเห็นกายในกาย (๒) การกำหนดพิจารณาเห็นเวทนาในเวทนา (๓) การกำหนดพิจารณาเห็นจิตในจิต และ (๔) การกำหนดพิจารณาเห็นธรรมในธรรม

วิธีการปฏิบัติวิปัสสนาในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ได้แก่ การปฏิบัติตามหลักสติปัฏฐาน ๔ ซึ่งเป็นแบบอย่างที่ดีงาม อันเป็นเหตุให้เกิดปัญญาอันบริสุทธิ์ รู้แจ้งในปัจจุบัน รูปนาม ไตรลักษณ์ มรรค ผล นิพพาน อย่างแท้จริง และดับอาสวะกิเลสทุกอย่างให้หมดสิ้นไปจากจิตใจได้อย่างสิ้นเชิง โดยอาศัยธรรม ที่มีอุปการะมากที่เป็นองค์ประกอบของหลักสติปัฏฐาน ๔ คือ วิริยะ ทำให้นักปฏิบัติจดจ่อในรูปนามปัจจุบัน ด้วยความเพียรทางกายและทางใจ, สติ เป็นเครื่องระลึกจำตามการกำหนดรูปนามอย่างต่อเนื่องไม่ขาดช่วง, สมาธิ ทำให้จิตแนบชิดตั้งมั่นอยู่ในสภาวะธรรมที่กำหนดรู้ด้วยสติ, และปัญญา ทำให้ยังเห็นลักษณะพิเศษของสภาวะธรรมแต่ละอย่างได้ชัดเจน, ธรรม ๔ ประการนี้ จึงเป็นเหมือนกล้องจุลทรรศน์ที่ช่วยให้เหล่าสัตว์รู้เห็นสภาวะธรรมตามความเป็นจริง

๒. รูปแบบการปฏิบัติวิปัสสนาในประเทศไทย มี ๒ สายใหญ่ๆ คือ สายบริกรรมว่า “พุท-โธ” เป็นรูปแบบการปฏิบัติวิปัสสนาของฝ่ายธรรมยุติกนิกาย ที่เริ่มต้นด้วยการนั่งสมาธิ เติบงกรรม และการกำหนดอิริยาบถย่อย โดยปฏิบัติตามสายหลวงปู่มั่น ฐิริทตฺโต และอีกสายหนึ่ง คือ สายบริกรรมว่า “พองหนอ - ยุบหนอ” เป็นรูปแบบการปฏิบัติวิปัสสนาของฝ่ายมหานิกาย โดยปฏิบัติตามแนวของพระโสภณมหาเถระ หรือพระอาจารย์มหาสีสยาตอ (Venerable Mahasi Sayadaw) พระภิกษุชาวพม่าที่ใช้รูปแบบการกำหนดเติบงกรรม ๖ ระยะ, การกำหนดนั่งสมาธิบริกรรม และการกำหนดอิริยาบถต่างๆ ต่อเนื่องทั้งวัน

ส่วนสำนักวิปัสสนากรรมฐานในประเทศไทยที่โดดเด่น กรณีศึกษาจาก ๕ สำนัก ซึ่งได้แก่ สำนักวิปัสสนาวัดป่าบ้านตาด ใช้องค์บริกรรมว่า “พุท-โธ”, สำนักวิปัสสนาวัดธารน้ำไหล (สวนโมกขพลาราม) ใช้วิธีกำหนดสติแบบ “อานาปานสติ”, สำนักวิปัสสนาวัดอัมพวัน ใช้องค์บริกรรมว่า “ยุบหนอ-พองหนอ”, สำนักวิปัสสนาวัดพระธรรมกายใช้องค์บริกรรมว่า “สัมมา-อะระหัง”, และศูนย์วิปัสสนาตามแนวทางของอาจารย์สตัยา นารายัน โกเอ็นก้า ไม่ใช้องค์ในการบริกรรมแต่อย่างใด

๓. รูปแบบการสอนและวิธีปฏิบัติวิปัสสนาของพระครูภาวนานุศาสตร์ (แป้น ธรรมโร) มีวิธีการสอนโดยเน้นที่หลักสติปัฏฐาน ๔ คือ กาย เวทนา จิต และ สภาวธรรม

ส่วนวิธีปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน คือ การเจริญสติแบบเคลื่อนไหวโดยใช้สติกำหนดอิริยาบถต่างๆ มีการนั่ง เติบ ยืน นอน และอิริยาบถย่อยต่างๆ คือการเจริญสติในชีวิตประจำวัน โดยการกำหนดสติทุกขั้นตอนที่มีการเคลื่อนไหวกาย

Thematic Title : to Study Insight Meditation to according Phrakhru Bhavananusat's Method (Paen Dhammadharo)

Researcher : Phrakhru Nivithdhammanuyut (Sathian Thavaro)

Advisory Committee :

: Dr. Phra Mahasomparn Chakharo

: Dr. Phra Athikan Viang Kittiwanno

Degree : Master of Arts (Buddhism)

Department : Buddhist Studies

Academic Year : 1 April 2016

ABSTRACT

The objectives of the research were (1) to study insight meditation according to Phrakhru Bhavananusat's method (Paen Dhammadharo), (2) to study principle and method involving with insight meditation practice according to Theravada Buddhism's scriptures, (3) to study model and practical method of insight meditation in Thailand, and to study model and practical method according to Phrakhru Bhavananusat's method (Paen Dhammadharo).

The research was a qualitative research from which the information was derived from documentary research.

The findings were as followed:

1. According to insight meditation practice in Theravada Buddhism's scriptures, the meditators must follow the principle of Mahasatipatthana Sutta 4 included: The contemplation and observing of body in the body, the contemplation and observing of feeling in the feeling, the contemplation and observing of mind in mind, the contemplation and observing of Dhamma in Dhamma.

How to practice insight meditation according to Theravada Buddhism is Dhamma practice according to Mahasatipatthana 4 which is the best method for development of purified wisdom and enlightenment of concrete and abstract with real realization of Buddhist trinity including the four noble truths and the noble eightfold paths leading to Nirvana attainment. Because of these all defilements would have been extinguished from the mind completely. In addition, 4 kinds of Dhamma being the great component of Mahasatipatthana 4

included: Viriya (effort) is the Dhamma to encourage the meditators to be concentrate on present concrete and abstract with physical and mental effort, Sati (Mindfulness) is the Dhamma to follow the concrete and abstract in continuation basis without stopping, Samathi (Concentration) is to stand still controlled by mindfulness, and Panya (Wisdom) is to make special realization in each natural condition clearly, all those 4 kinds of Dhamma are as if the micro scope to help human beings see natural conditions as they really are.

2. There are two main models of insight meditation practice in Thailand namely: The first model belongs to Dhammayutika Nikaya, this nikaya prefers to make brikornnam prayer by saying “ Bud-dho “ which is started with sitting mediation, walking meditation, and then making the small deportment established by Luang Poo Man Phuridatto, and another model belongs to Maha Nikaya this nikaya prefers to make brikornnam prayer by saying “Rising-falling” being established by Phra Sophana Mahathera or Venerable Maha Sisayadaw, the Myanmar monk, he has used 6 phases for walking meditation, that is sitting mediation with brikornnam prayer and with various types of the deportment in continuation all days long.

On the other hand, there are 5 outstanding insight meditation offices in Thailand included: Office of insight meditation of Wat Pa Ban Tat, this office prefers to make brikornnam prayer by saying “Bud-dho”, office of insight meditation of Wat Than Nan Lai (Suan Mekkha Phalam), its brikornnam prayer method is “Mindfulness of breathing”, office of insight meditation of Wat Ampawan, its brikornnam prayer method is “Rising-falling”, office of insight meditation of Wat Phra Dhammakaya, its brikornnam prayer method is “Samma-Arahang”, and the center of insight meditation of Ajahn Narayan Koenkar, there is no any brikornnam prayer at all.

As for the model and practical method of insight meditation teaching of Phrakhru Bhavananusat (Paen Dhamma Dharo), he has emphasized on the principle of Mahasatpatthana 4 included: Kaya (Body), Vedana (Feeling), Citta (Mind or Consciousness), and Dhamma (Dhamma or Mental object).

As matter of fact, how to operate the insight meditation is mindfulness development, that is to say; we have to use mindfulness to control our physical moving in every step of various deportment for instance; sitting, walking, standing, and lying, and for small deportment, the mindfulness has to be daily developed for all steps of physical moving.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีเพราะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากหลายฝ่าย
ขออนุโมทนาขอบคุณทุกท่านไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณ อาจารย์ พระมหาสมปาน ชาคโร, ดร. ประธานควบคุมวิทยานิพนธ์, อาจารย์พระ
อธิการเวียง กิตติวัฒนโณ, ดร., กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่ช่วยให้แนวคิด คำแนะ และคำปรึกษา
แก่ผู้วิจัยวิทยานิพนธ์ที่ครบสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณคณาจารย์หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนาทุกท่านที่
ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้แก่ผู้วิจัย และบรรณารักษ์ห้องสมุดเทคโนโลยีสารสนเทศและเจ้าหน้าที่
หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทุกท่านที่คอยให้การช่วยเหลือในทุกๆ ด้าน
ตลอดถึงกัลยาณมิตรระดับปริญญาโททุกรูป/คน ที่คอยให้กำลังใจเสมอมาและให้การดูแลสนับสนุนเรื่อง
ทุนการศึกษา

สุดท้าย ขอกราบขอบคุณผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการผลักดัน สนับสนุน และเป็นกำลังใจ
ขอภัยที่ไม่ได้ระบุนาม แต่อย่างไรก็ตามขอให้ทุกท่านเข้าใจว่าความสำเร็จนี้ เกิดขึ้นได้เพราะท่านคนหนึ่ง
ที่ได้เป็นผู้ร่วมสร้างสรรค์ในการทำงานวิจัยนี้

ขอมอบความดีและประโยชน์ของวิทยานิพนธ์เล่มนี้ น้อมบูชาพระรัตนตรัย ขออุทิศส่วนที่เป็น
กุศลบูชาบิดามารดา ครูอาจารย์ พระอุปัชฌาย์ ตลอดจนผู้มีอุปการคุณทุกท่าน

พระครูนิวริฐธรรมานุยุต

๑ เมษายน ๒๕๕๙